

سنجش سرمایه‌های معیشتی روستاهای مناطق کوهستانی با رویکرد معیشت پایدار (مورد مطالعه: دهستان کوه‌شاه، بخش احمدی - هرمزگان)

بهروز بادکو، عضو هیئت علمی گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی گردشگری، مؤسسه آموزش عالی جهاد دانشگاهی، کرمانشاه، ایران.

محمد قاسمی سیانی^{۱*}، عضو هیئت علمی گروه مدیریت و برنامه‌ریزی شهری، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی، جهاد دانشگاهی، تهران، ایران.

علی رنجبر کی، عضو هیئت علمی گروه اقتصاد، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی، جهاد دانشگاهی، تهران، ایران.

محمد حامد شام‌بیاتی، کارشناس ارشد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی گردشگری، مؤسسه آموزش عالی جهاد دانشگاهی، کرمانشاه، ایران.

احمد شکبیا، عضو هیئت علمی گروه اقتصاد، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی، جهاد دانشگاهی، تهران، ایران.

پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۹/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۸/۸

چکیده

بررسی مسئله فقر در جوامع بشری حاکی از آن است که روستاییان از فقیرترین و آسیب‌پذیرین گروه‌های انسانی هستند و عدم توجه به وضعیت معیشتی آنان می‌تواند عدم توسعه‌یافتگی در سکونتگاه‌های انسانی را دوچندان نماید. به عبارتی، سرمایه‌های معیشتی اساس توانمندی و دخالت روستاییان در سرنوشت فردی و اجتماعی آنان است که شالوده اصلی توسعه جوامع را شکل می‌دهند. از این‌رو، پژوهش حاضر با روش توصیفی - تحلیلی به سنجش وضعیت سرمایه‌های معیشتی روستاهای کوهستانی دهستان کوه‌شاه بخش احمدی با رویکرد معیشت پایدار پرداخت. ابزار پژوهش پرسشنامه-ای (با پایایی ۰/۹۲) بود که براساس چارچوب معیشت پایدار داده‌ها را جمع‌آوری و سرمایه‌های معیشتی روستاها را مورد تحلیل و بررسی قرار داد. یافته‌ها نشان داد که میزان دارایی و سرمایه معیشتی در زمینه‌های مختلف انسانی، مالی، فیزیکی، طبیعی، اجتماعی در روستاهای مورد مطالعه متفاوت است و به دلیل آسیب‌پذیری در زمینه‌های مختلف در طی سال‌های اخیر از میزان دارایی‌های فیزیکی، مالی و طبیعی کاسته شده و بر میزان دارایی‌های اجتماعی و انسانی افزوده شده است. همچنین نتایج حاکی از آنست که پایداری سرمایه‌های معیشتی یکسان نبوده، سرمایه مالی و فیزیکی با میانگین ۱/۴۱ و ۲/۴۶ جزو ناپایدارترین سرمایه‌ها، و سرمایه اجتماعی و انسانی با میانگین ۳/۶۸ و ۳/۲۵ پایدارترین بعد معیشت در روستاهای مورد مطالعه بودند. بنابراین، بر طبق نتایج، سرمایه‌های معیشتی در روستاهای کوهستانی مطلوب نبوده و این امر زمینه ناپایداری را در منطقه فراهم نموده است. به عبارتی برای ایجاد روستاهای مطلوب و خروج ساکنین از چرخه فقر و رسیدن به پایداری در منطقه، تنها نمی‌توان به یک بعد (اقتصادی) توجه نمود بلکه باید با یک نگاه کل‌نگر و سیستماتیک به تقویت سرمایه‌های معیشتی از زوایای مختلف (انسانی، مالی، فیزیکی، و زیست‌محیطی) اقدام و عمل نمود.

واژگان کلیدی: معیشت پایدار، سرمایه‌های معیشتی، روستاهای کوهستانی، دهستان کوه‌شاه.

^۱ * نویسنده مسئول Email:m.ghasemi@acecr.ac.ir

نحوه استنادی به مقاله:

بادکو، بهروز، قاسمی سیانی، محمد، رنجبر کی، علی، شام‌بیاتی، محمدحامد، شکبیا، احمد (۱۳۹۹). سنجش سرمایه‌های معیشتی روستاهای مناطق کوهستانی با رویکرد معیشت پایدار (مورد مطالعه: دهستان کوه‌شاه، بخش احمدی - هرمزگان). فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی. سال اول، شماره ۳ (۳).

۱. مقدمه

یکی از راه‌های پیشرفت و جلوگیری از افزایش فقر روستائیان، توجه به وضعیت معیشتی خانوارهای روستایی است (نوروزی و حیاتی، ۱۳۹۴: ۲۴). بر مبنای رویکرد معیشتی، سرمایه‌های معیشتی روستایی (فیزیکی، طبیعی، انسانی، مالی و اجتماعی) اساس توانمندی و قدرت دخالت روستائیان در سرنوشت اجتماعی و فردی آنها است زیرا سرمایه‌های مذکور تعیین کننده و جهت دهنده ادارک، انتظارات و فعالیت‌های افراد و خانواده‌ها در روند زندگی در نواحی روستایی به شمار می‌آیند (بریمانی و همکاران، ۱۳۹۵: ۸۶). این دارایی‌ها در مرکز معیشت پایدار قرار دارند و بر راهبردهای معیشتی تاثیرگذار است (سجاسی‌قیداری و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۰۴).

واژه سرمایه به مجموعه دارایی‌ها یا آنچه روستائیان در اختیار دارند اشاره می‌کند، بدین صورت که ماهیت تلقی از آن دارایی‌ها و آسیب‌پذیری محتمل هر سیستم در قبال آنها چگونگی است (گرن^۱، ۲۰۰۰: ۳). در دهه ۱۹۸۰ رویکرد معیشت پایدار به عنوان یک فلسفه جامع و یکپارچه برای توسعه روستایی پیشنهاد شده است (طولابی‌نژاد و پایدار، ۱۳۹۷: ۲۰۲). رویکرد معیشت پایدار برگرفته از نگاه انسان محوری به توسعه، نگاهی جامع و یکپارچه به توسعه با توجه خاص به همه دارایی‌ها دارد. در این رویکرد با تاکید بر مردم محوری، جامعیت، پویایی، نقاط قوت و ظرفیت‌های ذاتی، پایداری و پیوندهای سطح خرد و کلان، رفع محرومیت و فقرزدایی را به عنوان گام اول برای توسعه یافتگی قلمداد می‌شود. مسئله اصلی از اینجا شکل می‌گیرد که برای ایجاد یکپارچگی و هماهنگی و ایجاد توسعه پایدار چه ظرفیت، دارایی و سرمایه‌ای وجود دارد و چگونه این سرمایه‌ها می‌توانند در خدمت توسعه و رفع محرومیت و

فقرزدایی قرار گیرد؟ تحقیق حاضر به دنبال سنجش سرمایه‌های معیشتی در روستاهای منطقه کوهستانی کوهشاه در بخش احمدی در شهرستان حاجی‌آباد استان هرمزگان است و در پی پاسخ به این سوالات است که آیا سطح برخورداری روستاهای مورد مطالعه از دارایی‌های معیشتی متفاوت است؟ کدام نوع از سرمایه‌های معیشتی در روستاهای مورد مطالعه بهتر است؟ و آیا سرمایه‌های معیشتی روستاها از منظر معیشت پایدار به توسعه و پایداری جامعه محلی منتج می‌شود؟

مفهوم معیشت توسط نویسندگان مختلفی تعریف شده است. مهمترین تعریف؛ معیشت را «وسیله کسب زندگی» می‌داند (لیو^۲، ۲۰۱۶: ۱۴۸). در یک تعریف کلی، معیشت به کلیه دارایی‌های مالی و اجتماعی، قابلیت‌های مورد نیاز یک شیوه زندگی اطلاق می‌شود و زمانی پایدار خواهد بود که این قابلیت‌ها و دارایی‌ها را در زمان حال و آینده حفظ و بهبود پیدا کند؛ بطوری که منابع طبیعی پایه را از بین نبرد و از بروز شوک‌ها و استرس‌ها جلوگیری و آن را مدیریت کند. معیشت عبارت است از فعالیت‌ها، دارایی‌ها و دسترسی‌هایی که به طور مشترک، منابع کسب درآمد فرد یا خانوار روستایی را تعیین می‌کنند (حاجی‌حسینی و همکاران، ۱۳۹۸: ۶۹۵). معیشت به معنای زندگی و زنده بودن، توانایی‌ها، دارایی‌ها و فعالیت‌هایی است که برای زیستن مورد نیاز است (چمبرز^۳، ۲۰۰۵: ۵). اهداف معیشت عبارتند از کاهش فقر، حمایت اجتماعی، مقابله با طرد اجتماعی، ارتقاء حقوق بشر و حتی محافظت از منابع طبیعی است که بنیان معیشت بسیاری از مردم در کشورهای فقیر را تشکیل می‌دهد. معیشت به معنی زندگی و زنده بودن، توانایی‌ها، دارایی‌ها و فعالیت‌هایی است که برای زندگی و زنده بودن

² Liu and Liu

³ Chambers

¹ Geran

مورد نیاز است (قدیری معصوم و همکاران، ۱۳۹۴: ۴). در چند دهه گذشته، رویکردهای زیادی توسط محققان و مؤسسات مختلف (مانند برنامه توسعه سازمان ملل متحد^۱، سازمان غذا و کشاورزی سازمان ملل^۲ و سازمان توسعه بین‌المللی^۳) برای تحلیل پایداری معیشت انجام گردید. در همه این مطالعات بر اساس رویکرد معیشت پایدار به بررسی معیشت خانوارها پرداخته‌اند. رویکرد معیشت پایدار به عنوان یکی از رویکردهای توسعه پایدار روستایی در اواخر دهه ۱۹۸۰ با هدف پیشرفت و فقرزدایی اجتماعات روستایی به وجود آمد (سجاسی قیداری و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۰۲). یک معیشت هنگامی پایدار است که بتواند با فشارها و شوک‌ها سازگار شود و بهبود یابد، قابلیت‌ها و دارایی‌های خود را تقویت یا حفظ کند و فرصت‌های معیشت پایدار را برای نسل بعد نیز فراهم آورد و نیز اینکه منافع خالصی را برای معیشت دیگران در سطوح محلی یا ملی و در کوتاه یا بلندمدت ایجاد کند. این تعریف مبنای کار دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی متعددی مانند دپارتمان توسعه بین‌الملل^۴، برنامه توسعه سازمان ملل، آکسفام^۵ و سازمان تعاونی کمک و رفاه بین‌المللی^۶، در توسعه الگوهای معیشت پایدار خاص، همراه با عناصر معیشتی آن برای تسهیل و کمک به توسعه روستایی و در نهایت کاربرد عملی آن بوده است. چارچوب این رویکرد «راهبرد بقاء روستایی» نامیده می‌شود (همان منبع: ۲۰۳). به اعتقاد برخی صاحب‌نظران، رویکرد معیشتی راه تفکر مبتنی بر فقر و آسیب‌پذیری زندگی است. همچنین به فعالیت‌های توسعه کمک می‌کند که دارای این ویژگی‌ها باشد:

مردم محور: تمرکز بر اولویت‌های مردم فقیر؛
پاسخگو و مشارکتی: گوش دادن و پاسخ به اولویت‌های معیشتی شناسایی شده از سوی مردم؛ **چندسطحی:** کار در سطوح مختلف برای کاهش فقر، **هدایت شده:** به کمک بخش دولتی و خصوصی، **پویا:** پاسخ انعطاف‌پذیر به مردم در شرایط گوناگون، **پایدار:** ایجاد توازن اقتصادی، نهادی و پایداری اجتماعی و زیست‌محیطی (حاجی‌حسینی و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۸۷). رویکرد معیشت پایدار می‌تواند چارچوبی برای درک و تحلیل بهتر نقش مردم درباره توسعه نواحی روستایی باشد، زیرا بر واقعیت‌های زندگی مردم تاکید دارد (سلمانی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۱۷). این رویکرد مبتنی بر سرمایه‌های پنج‌گانه معیشتی است و شامل پنج دسته از سرمایه هستند که در نهایت به معیشت پایدار منجر می‌شود این پنج دسته عبارتند از: (فیزیکی، طبیعی، انسانی، مالی و سرمایه اجتماعی)؛ **سرمایه انسانی:** مهارت‌ها، دانش، توانمندی برای کار و سلامتی؛ **سرمایه طبیعی:** موجودی منابع طبیعی کارآمد برای معیشت (مانند زمین، جنگل، آب)؛ **سرمایه مادی (فیزیکی):** شالوده بنیادی (حمل و نقل، آب، انرژی و ارتباطات) و ابزار تولید؛ **سرمایه مالی:** منابع مالی که در اختیار مردم است (شامل پس‌انداز، ایجاد اعتبار، پرداخت منظم و درآمد)؛ **سرمایه اجتماعی:** منابع اجتماعی - تکنیکی (شبکه‌ها، عضویت گروه‌ها، روابط اعتمادی، دسترسی به زیرساخت‌های گسترده‌تر اجتماعی) (اصغری سراسکانرود، ۱۳۹۵: ۳۲۰). به طور کلی برداشت‌های متعددی از رویکرد معیشت پایدار وجود دارد. یک سیستم معیشت پایدار شامل پنج عنصر کلیدی یعنی، سرمایه‌های معیشتی، ساختارها و فرآیندهای در حال تحول، آسیب‌پذیری‌ها، نتایج معیشتی و استراتژی‌ها یا فعالیت‌های معیشتی می‌شود. در این مقاله صرفاً سرمایه‌های معیشتی به عنوان چارچوب مورد بررسی قرار می‌گیرد.

¹United Nations Development Programme (UNDP)

²Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)

³Department for International Development (DFID)

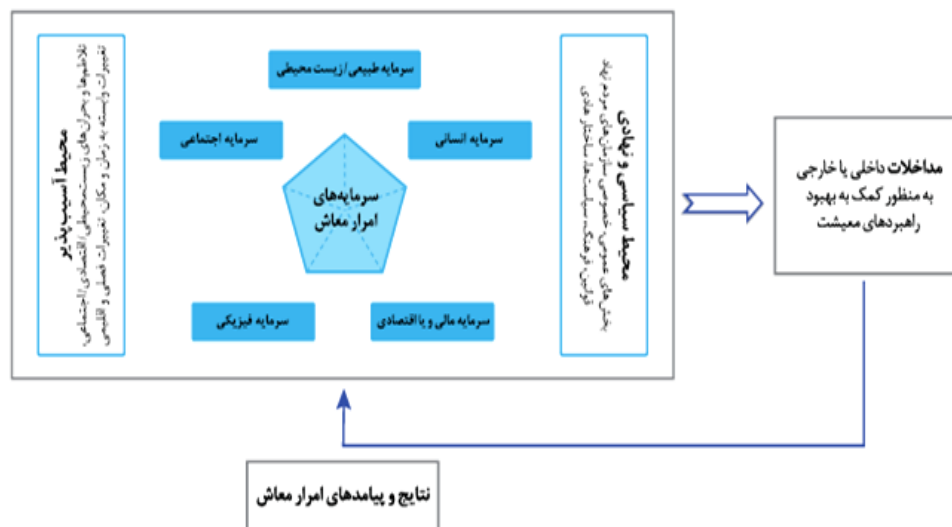
⁴UNDP

⁵Oxfam

⁶CARE

کشاورزان در سرمایه‌های اجتماعی و انسانی بالاتر از سایر سرمایه‌ها بوده است. شکل (۱)، الگوی رویکرد معیشت پایدار را نشان می‌دهد. به منظور توان‌افزایی و افزایش توان جامعه محلی در سرمایه‌های معیشتی با رویکرد پایداری، طرح پیشرفت و آبادانی منطقه‌ای در ۱۴ منطقه کم برخوردار کشور اجرا شده است. این طرح‌ها با اهدافی چون رفع محرومیت و توانمندسازی اقتصادی و فرهنگی، توانمندسازی اجتماعی مردم و تکیه بر قابلیت‌ها و توانمندی‌های بومی و طبیعی مناطق اجرایی شده است. در این طرح‌ها به منظور افزایش و ارتقاء سطح توانمندی جوامع محلی سنجش سطح سرمایه‌های معیشتی جامعه هدف از مراحل اولیه محسوب می‌شود. بر این اساس مقاله حاضر به بررسی سرمایه‌های جامعه محلی در منطقه کوهشاه بخش احمدی پرداخته است.

خسروزادیان و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان اولویت‌بندی نظام‌های بهره‌برداری کشاورزان بهبهان بر اساس الگوی معیشت پایدار مطابقت دارد یافته‌های آنها نشان می‌دهد که سرمایه انسانی بیشترین سهم در پایداری نظام بهره‌برداری کشاورزی را دارا است همچنین پژوهش صادق‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)، در مقاله تحلیل سطوح دارایی‌های پایداری نظام شالی‌کاری شهرستان رشت و پژوهش دربان آستانه و همکاران (۱۳۹۷) در تحلیل فضایی سرمایه‌های معیشتی کشاورزان روستای شهرستان شازند نشان دادند که سرمایه انسانی در مناطق مورد مطالعه از وضعیت بهتری برخوردار است و سرمایه فیزیکی و مالی کشاورزان جزو ناپایدارترین سرمایه‌های معیشتی آنها محسوب می‌شود. همچنین یافته‌های شهرکی و شریف‌زاده (۱۳۹۴) نیز نشان می‌دهد که میانگین سرمایه‌های معیشتی

شکل ۱. الگوی رویکرد معیشت پایدار، منبع: آسمان، ۱۳۹۶

تحلیل سرمایه‌های معیشتی و معیشت پایدار بهره گرفته شده است و پس از ارزیابی تحقیقات و نظریات مرتبط با موضوع از یک طرف و شناخت وضعیت فعلی جامعه به تدوین شاخص‌ها و متغیرهای تحقیق پرداخته شد. روش بررسی در ارزیابی شاخص‌های از نوع توصیفی - تحلیلی است که به روش پیمایش میدانی انجام پذیرفته است. ابزار گردآوری

۲. روش تحقیق

برای اجرای این تحقیق از روش معمول در تحقیقات علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی و توسعه روستایی به نام‌های روش اسنادی و روش میدانی (پیمایشی) استفاده شده است. در روش اسنادی جهت تدوین چارچوب نظری تحقیق، از مطالعات قبلی و نظریات جامعه‌شناسی و توسعه روستایی در

کوهشاه بخش احمدی هرمزگان است که پرسشنامه‌ها به روش طبقه بندی متناسب بر اساس جمعیت در هر روستا توزیع گردید. به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش سرپرستان خانوارهای جامعه محلی در منطقه کوهشاه بوده که از طریق فرمول کوکران و فرمول تعدیل آن برای جامعه آماری (۵۲۷۱ نفر) با حجم نمونه برابر (n=۳۴۱) در نظر گرفته شد. پرسشنامه‌ها بر اساس جمعیت روستاها در نمونه‌های مورد مطالعه بر اساس جدول زیر تکمیل گردید. همچنین بر اساس ادبیات پژوهش و رویکرد معیشت پایداری متغیرهای زیر در هر یک از سرمایه‌های مورد بررسی و پرسش قرار گرفت.

اطلاعات این تحقیق شامل مطالعات میدانی و بکارگیری پرسشنامه است در تحقیق حاضر جهت جمع‌آوری اطلاعات، تحلیل و بررسی سرمایه‌های اصلی پرسشنامه طراحی شده است؛ برای سنجش روایی (اعتبار صوری) پرسش‌نامه تحقیق حاضر، پس از تهیه پرسش‌نامه، توسط خبرگان و متخصصان حوزه علوم انسانی و اجتماعی و اعضای هیات علمی جهاد دانشگاهی مورد بررسی قرار گرفت. پایایی پرسش‌نامه نیز از طریق آلفای کرونباخ برابر ۰/۹۲۸ به دست آمده است که گویای روایی و پایایی مناسب پرسشنامه است.

پرسشنامه با کمک تسهیلگران جامعه محلی جهت تکمیل اطلاعات مورد نیاز از سرپرستان خانوارهای روستاهای دهستان کوهشاه توزیع و تکمیل گردید. جامعه آماری پژوهش ۱۶ روستای هدف طرح در منطقه کوهستانی

جدول ۱. توزیع فراوانی پرسشنامه‌ها در روستاهای هدف

ردیف	نام روستا	تعداد	ردیف	نام روستا	تعداد
۱	باغ چنار	۱۷	۹	گل پرک	۱۶
۲	چاله مورت	۴۵	۱۰	بندان	۱۳
۳	چاله الیاس	۲۲	۱۱	شیخ عالی	۱۵
۴	چک چک	۱۹	۱۲	حسن آباد	۲۸
۵	چاه بنه	۱۸	۱۳	گیشاب	۱۷
۶	آبید	۱۴	۱۴	رزدر	۱۶
۷	بیدوئیه کوچین	۱۲	۱۵	احمد آباد	۱۹
۸	جفان	۳۱	۱۶	مازگرد	۳۹

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۹

۲. ۱. محدوده مورد مطالعه

۳۴ نقطه روستایی با جمعیت بالغ بر ۲۹۶۹ نفر قرار دارد که تعداد ۱۸ نقطه روستایی در طرح توان افزایی بنیاد علوی انتخاب شدند، ملاک انتخاب این روستاها تعداد جمعیت (بالای ۲۰ خانوار و جمعیت بیش از ۱۵۰ نفر) بود. این دهستان فاقد راه ارتباطی آسفالت است و دسترسی به روستاها از طریق راه خاکی با کیفیت

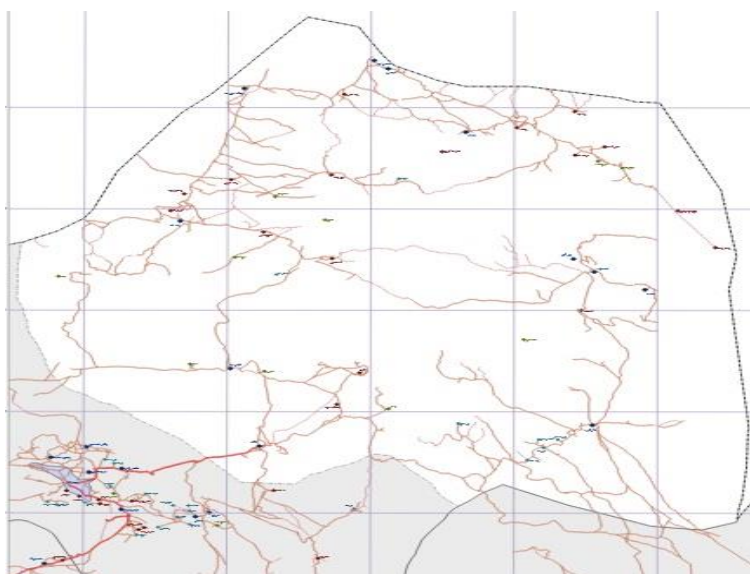
بخش احمدی در شهرستان حاجی آباد دارای ۹۲ نقطه روستایی است، این بخش دارای دو دهستان، احمدی و کوهشاه است، دهستان احمدی در بخش جلگه‌ای و دهستان کوهشاه در منطقه کوهستانی این بخش قرار دارد. این دهستان دارای روستاهای کوچک با فعالیت دامداری و باغداری است، در دهستان کوهشاه بالغ بر

نامطلوبی صورت می‌گیرد، همچنین ارتباطات موبایل در برخی روستاها به ندرت انجام می‌پذیرد و از حداقل امکانات و زیرساخت‌ها برخوردار است. مرکز این

جدول ۲. متغیرهای و گویه‌های مورد بررسی در پژوهش

سرمایه	مولفه و بعد	گویه‌های سنجش
سرمایه اجتماعی	اعتماد اجتماعی	میزان رضایت از روستا، میزان مراجعه مردم به یکدیگر در حل مشکلات، میزان اعتماد به دهیاری، میزان اعتماد به شورا
	انسجام اجتماعی	میزان مشورت اهالی با یکدیگر، میزان روابط صمیمانه اهالی، میزان کمک مالی به یکدیگر، میزان پایبندی به آداب و رسوم
	مشارکت اجتماعی	میزان مشارکت در کارهای جمعی، میزان مشارکت در فعالیت‌های عمرانی، میزان همکاری در فعالیت‌های اقتصادی، عضویت در تعاونی‌های فعال، میزان مشارکت در تشکل‌ها و تصمیم‌گیری‌های جمعی
سرمایه انسانی	مهارت	سطح تحصیلات، درصد افراد ماهر، درصد افراد با توانایی انتقال مهارت، درصد افراد بیش از یک نوع مهارت
	نوآوری	تمایل به اجرای روشهای جدید در کشاورزی و باغداری، تمایل به تولید محصول جدید، بکارگیری قدرت خلاقیت و نوآوری
سرمایه مالی	درآمد	متوسط هزینه خانوار، میزان درآمد خانوار، متوسط پس انداز خانوار، میزان سرمایه خانوار، میزان سرمایه‌گذاری
	دسترسی به وام و اعتبارات	امکان دریافت وام، امکان تأمین ضامن، امکان تهیه سرمایه مورد نیاز، وجود فرصت جهت دریافت اعتبارات
سرمایه طبیعی	زمین و آب	میزان دسترسی با آب و مقدار زمین در اختیار، کیفیت آب، دسترسی به مرتع
	باغ و نخیلات	میزان باغ مورد بهره‌برداری و تحت مالکیت، مساحت باغ، تعداد اصله نخل
سرمایه فیزیکی	کمیت و کیفیت مسکن	درصد مالکین متوسط زیربنا، مصالح بادوام، میزان استفاده از خدمات بهداشتی
	زیرساخت‌های عمومی	دسترسی به راه ارتباطی، دسترسی به بازار فروش، دسترسی به تفنن و اینترنت، دسترسی آسان به شهر،

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸

شکل ۲. موقعیت جغرافیایی روستاهای کوهستانی کوهسار در شهرستان حاجی‌آباد هرمزگان به تفکیک روستاها؛

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵

۳. یافته‌های تحقیق

تحلیل وضعیت منطقه مورد مطالعه در هر یک از سرمایه‌های معیشتی در روستاهای کوهشاه به صورت توصیفی و استنباطی انجام پذیرفت، تحلیل توصیفی بیانگر وضعیت نمونه مورد بررسی و خصوصیات جامعه آماری است و تحلیل استنباطی به یافته‌های کمی تحقیق به صورت تحلیل پرداخته است.

یافته‌های توصیفی

در این پژوهش یکی از شاخص‌های مورد بررسی جنسیت جامعه آماری بود نتایج نشان داد که جامعه آماری پژوهش در منطقه کوهشاه ۶۹٫۵ درصد پاسخگویان را مرد و

۲۹٫۶ درصد پاسخگویان را زنان تشکیل می‌دهند (جدول ۳). بررسی سن پاسخگویان جامعه آماری بیانگر آن است که در بین پاسخگویان ۴۳/۱ درصد آنها در رده سنی ۲۱ تا ۳۵ سال قرار دارند و رده سنی ۳۶-۴۵ سال با ۳۲/۵ درصد بیشترین فراوانی و درصد را دارا است (جدول ۴).

سطح تحصیلات پاسخگویان نشان می‌دهد که بیشترین افراد پاسخگو دارای تحصیلات دیپلم با ۲۹/۹ درصد و در رده بعدی تحصیلات ابتدایی با ۲۳/۵ درصد قرار دارند همچنین افراد دارای تحصیلات عالی و کارشناسی و بالاتر با ۱۹/۶ درصد تعداد قابل توجهی را دارد که نشان‌دهنده سرمایه انسانی خوبی در منطقه است (جدول ۵).

جدول ۳. بررسی وضعیت جنسیت جامعه آماری پژوهش

جنس	فراوانی	درصد
مرد	۲۳۷	۶۹/۵
زن	۱۰۱	۲۹/۶
بدون پاسخ	۳	۰/۸
جمع	۳۴۱	۱۰۰

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸

جدول ۴. بررسی وضعیت سنی جامعه آماری پژوهش

رده سنی	تعداد	درصد	رده سنی	تعداد	درصد
۱۵-۲۰	۲	۰/۵	۶۵-۵۶	۱۹	۵/۵
۲۱-۳۵	۱۴۷	۴۳/۱	بالای ۶۵ سال	۱۲	۳/۵
۳۶-۴۵	۱۱۱	۳۵/۵	بدون پاسخ	۱	۰/۲
۴۶-۵۵	۴۹	۱۴/۳	جمع	۳۴۱	۱۰۰

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸

جدول ۵. بررسی وضعیت تحصیلی و سطح سواد جامعه آماری پژوهش

سطح تحصیلات	فراوانی	درصد	سطح تحصیلات	فراوانی	درصد
پیسواد	۹	۲/۶	کارشناسی و بالاتر	۶۷	۱۹/۶
ابتدایی	۸۰	۲۳/۵	جمع	۳۳۳	۹۷/۷
راهنمایی	۴۶	۱۳/۵	بدون پاسخ	۸	۳/۲
دیپلم	۱۰۲	۲۹/۹	جمع	۳۴۱	۱۰۰

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸

دارا بوده است و سایر مشاغل در منطقه کوهشاه که عبارتند از معدن‌کاری، کشاورزی خرد، کارگری (در شهرهای

بررسی وضعیت شغلی پاسخگویان نشان داد که گروه باغدار و دامدار با ۴۲/۵ درصد بالاترین نوع اشتغال منطقه را

حاجی آباد، بندرعباس و یا ارزوئیه) و... است با ۱۸/۱ درصد در گروه بعدی اشتغال قرار دارد و گروه بعدی زنان خانه‌دار هستند که در کنار خانه‌داری به کارهای باغداری و گیاهان دارویی مشغول هستند. جدول و نمودار زیر فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب شغل را نشان می‌دهد.

جدول ۶. بررسی وضعیت شغلی جامعه آماری پژوهش

نوع اشتغال	فراوانی	درصد	نوع اشتغال	فراوانی	درصد
بیکار	۴۴	۱۲/۹	سایر مشاغل	۶۲	۱۸/۱
باغدار و دامدار	۱۴۵	۴۲/۵	جمع	۸/۳۲	۲/۶۹
خانه دار	۵۸	۱۷/۰	بدون پاسخ	۱۳	۰/۸۳
کارمند	۱۹	۵/۵	جمع	۳۴۱	۱۰۰

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸

یافته‌های استنباطی

معیشتی در بین روستاهای مورد مطالعه یکسان است؟ بعد از تأیید نرمال بودن داده‌ها از آزمون t استفاده شده که یافته‌های حاصل از آن به شرح جدول ۷ است.

برای پاسخ به سؤالات مطرح شده در زمینه سنجش سرمایه‌های معیشتی از آزمون‌های مختلف آماری استفاده شد. در پاسخ به سوال اول اینکه آیا سطح سرمایه‌های

جدول ۷. آزمون لون برای تعیین تفاوت روستاها از نظر برخورداری از سرمایه‌های معیشتی

آماره لون	df1	df2	سطح معنی داری
۳/۰۷۴	۱۵	۱۴۲	۰/۰۰۰

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸

یافته‌ها، استنباط می‌شود که ابتدا از طریق آزمون لون تفاوت در برخورداری سرمایه‌ها مشخص شد و در مرحله بعد از طریق آزمون واریانس یک طرفه آنوا به معنی داری این تفاوت‌ها در سطح روستاها مورد مطالعه پی برد (جدول ۸).

نتایج این آزمون نشان می‌دهد که بین روستاهای مورد مطالعه از نظر برخورداری از سرمایه‌های معیشتی، تفاوت وجود دارد. این جدول نشان می‌دهد که تفاوت مشاهده شده در بین روستاها معنادار است و به این دلیل است که سطح معناداری کمتر ۰/۰۵ می‌باشد. بنابراین، به طور کلی از

جدول ۸. آزمون واریانس یک طرف تعیین تفاوت معنا دار روستاها از نظر برخورداری از سرمایه‌های معیشتی

مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	f	سطح معناداری
۳۱۲/۳۴۵	۱۵	۲۰/۱۶۵	۲۱/۷۳۱	۰/۰۰۰
۱۲۷/۴۷۸	۱۴۲	۰/۹۲۸		
۴۳۹/۸۳۴	۱۵۷			

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸

از روستاهای مورد مطالعه به فراخور موقعیت و توانایشان از دارایی‌های معیشتی برخوردارند و البته، این برخورداری سطح روستاها متفاوت است.

با توجه به اینکه سطح معناداری در تمام ابعاد سرمایه‌ها، کمتر از ۰/۰۵ است، در نتیجه می‌توان گفت که در بین روستاهای مورد مطالعه از نظر برخورداری از سرمایه‌های معیشتی، تفاوت معناداری وجود دارد و هر یک

جدول ۹. تجزیه و تحلیل تفاوت معناداری روستاهای مورد مطالعه از نظر برخورداری از سرمایه‌های معیشتی

مولفه	نمره t	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف میانگین	
				با اطمینان ۹۵ درصد	کراشه پایین
فیزیکی	۶۵/۹۸۲	۱۴۵	۰/۰۰۰	۶۳/۰۴۵	۶۱/۲۴۸
انسانی	۷۶/۵۸۷	۱۵	۰/۰۰۵	۳/۰۰۰	۷۵/۸۹۶
طبیعی	۴۱/۳۲۵	۱۶۱	۰/۰۰۰	۲۶/۰۵۶	۲۵/۷۵۴
مالی	۶۸/۵۲۴	۱۶۰	۰/۰۰۰	۳۵/۵۴۷	۳۴/۸۷۴
اجتماعی	۷۵/۳۸۴	۱۵۹	۰/۰۰۰	۵۹/۶۸۴	۵۸/۴۸۲

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸

در ادامه برای مشخص کردن این نکته که سهم کدام یک از سرمایه‌های معیشتی در روستاهای مورد مطالعه بیشتر از سایر سرمایه‌ها است، از آزمون فریدمن استفاده شد. با توجه به آزمون فریدمن، می‌توان نتیجه گرفت که با توجه به اینکه سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است، رابطه معنادار است و قابلیت تعمیم به روستاهای مورد مطالعه را دارد.

در کنار ناچیز بودن درآمد، پس انداز و توان وام‌گیری آنها نیز کاهش پیدا کرده است. از آنجا که پاسخ‌ها در مقیاس طیف لیکرت از یک (خیلی کم) تا پنج (خیلی زیاد) کدگذاری شده‌و حد متوسط سه میانگر گزینه بدون تغییر لحاظ شده است. اگر میانگین امتیاز هر کدام از سرمایه‌ها از مقدار سه بیشتر باشد نشان دهنده میل به افزایش و به تبع آن، پایداری سرمایه تبیین می‌شود. و اگر میانگین امتیاز سرمایه از حد متوسط و سه کمتر باشد وضعیت سرمایه به سمت کاهش و ناپایداری تمایل دارد. در حالت کلی میانگین سرمایه‌های معیشتی برابر با ۲/۵۶ حاصل شده است که اندکی کمتر از متوسط است و در واقع مجموع کل آزمودنی‌های سرمایه‌ها ناپایدار است. تحلیل میانگین عدد حاصل از سرمایه‌های معیشتی با استفاده از آزمون t، مبین پایین بودن سرمایه‌های مالی، طبیعی و فیزیکی در محدوده مورد مطالعه است این در حالی است که بر اساس سطح معنی داری این آزمون سرمایه اجتماعی و انسانی میل به پایداری دارد.

در ادامه برای مشخص کردن این نکته که سهم کدام یک از سرمایه‌های معیشتی در روستاهای مورد مطالعه بیشتر از سایر سرمایه‌ها است، از آزمون فریدمن استفاده شد. با توجه به آزمون فریدمن، می‌توان نتیجه گرفت که با توجه به اینکه سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است، رابطه معنادار است و قابلیت تعمیم به روستاهای مورد مطالعه را دارد.

جدول ۱۰. آزمون فریدمن برای رتبه بندی

کای اسکوتر	۴۳۱/۷۱۲
درجه آزادی	۴
سطح معناداری	۰/۰۰۰

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸

در ادامه برای سنجش معیشت پایدار جامعه محلی با توجه به سرمایه‌های موجود در روستاها به ارزیابی پایداری سرمایه‌های معیشتی پرداخته شد، نتایج نشان داد که میانگین سرمایه مالی، فیزیکی و طبیعی از حد متوسط پایین تر و میانگین سرمایه اجتماعی و انسانی از حد متوسط بالاتر است. مهمترین عامل پایین بودن شاخص سرمایه مالی می‌تواند به درآمد اندک اکثر خانوارهای دامدار و باغدار اشاره کرد

جدول ۱۱. بررسی شاخص میانگین و انحراف معیار در هر یک از سرمایه‌های معیشتی

شاخص	میانگین	انحراف معیار	آماره T	سطح معنی داری
سرمایه مالی	۱/۴۱	۰/۷۲۷	-۱۳/۳۴۱**	۰/۰۰۰
سرمایه انسانی	۳/۲۵	۰/۵۵۴	۵/۶۸۴**	۰/۰۰۰
سرمایه طبیعی	۲/۶۸	۰/۷۱۲	-۷/۹۵۸**	۰/۰۰۰
سرمایه فیزیکی	۲/۴۶	۰/۷۵۴	-۵/۲۳۸**	۰/۰۰۰
سرمایه اجتماعی	۳/۶۸	۰/۶۴۷	۸/۹۷۸**	۰/۰۰۰
سرمایه معیشتی کل	۲/۵۶	۰/۵۸۷	-۲/۸۹۷**	۰/۰۰۰

** معنی داری در سطح اطمینان ۹۹ درصد، منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸

۴. بحث و نتیجه‌گیری

در رویکرد معیشتی، توسعه و پایداری روستاهای در ارتقای هر یک از پنج سرمایه معیشتی قلمداد می‌شود و با تاکید بر پنج سرمایه معیشتی، دیدگاه‌های توسعه‌ای فراتر از توسعه اقتصادی و اجتماعی مطرح می‌شود. تحقیق حاضر با تاکید بر معیشت پایدار، به بررسی وضعیت سرمایه‌های معیشتی در روستاهای منطقه کوهستان بخش احمدی پرداخت. این منطقه که از شرایط طبیعی و اقلیمی ویژه‌ای برخوردار است با سایر روستاهای بخش به لحاظ توپوگرافی و اجتماعی متفاوت است. رهیافت معیشت پایدار به پایداری روستاها از منظر توسعه همه جانبه پنج سرمایه اتکا دارد.

در این مقاله بررسی پنج سرمایه و تحلیل وضعیت سرمایه‌های معیشتی روستائیان با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای و ارزیابی میزان تاثیرگذاری هر کدام از سرمایه‌ها در معیشت پایدار نشان می‌دهد که در مجموع، سرمایه معیشتی کل از شرایط و وضعیت مطلوبی برخوردار نیست. بررسی وضعیت موجود سرمایه‌های معیشتی روستائیان با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای نشان داد که سرمایه‌های مالی، طبیعی و فیزیکی روستائیان کاهش یافته است و سرمایه‌های اجتماعی و انسانی میل به افزایش دارد. به عبارت دیگر، سرمایه‌های مالی، طبیعی و فیزیکی با وضعیت ناپایدار روبه‌رو هستند و سرمایه اجتماعی و انسانی میل به پایداری دارند. در منطقه کوهستانی کوهشاه به دلیل غلبه فعالیت دامداری و باغداری، فعالیت روستائیان به منابع طبیعی وابسته است و نحوه بهره‌برداری از این منابع بر پایداری روستاها و معیشت تاثیرگذار است. تحلیل عددی حاصل از سرمایه‌ها نشان دهنده این نکته است که بیشتر شاخص‌ها به لحاظ پایداری از شرایط مناسب برخوردار نبوده و نتایج یافته‌ها بیانگر آن است که تنها میانگین عددی دو شاخص

(اجتماعی و انسانی) بالاتر از مطلوبیت عددی آزمون بوده و آماره آزمون نیز مثبت است.

نتایج کلی ارزیابی سرمایه‌های معیشتی منطقه کوهشاه نشان می‌دهد که سرمایه مالی ناپایدارترین مولفه شاخص معیشت پایدار در روستاها است. یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پژوهش خسروزادیان و همکاران (۱۳۹۵)، صادق‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)، دربان آستانه و همکاران (۱۳۹۷) در تحلیل فضایی سرمایه‌های معیشتی کشاورزان روستای شهرستان شازند مطابقت دارد. همچنین نتایج این پژوهش با یافته‌های شهرکی و شریف‌زاده (۱۳۹۴) نیز مطابق دارد که نشان دادند میانگین سرمایه‌های معیشتی کشاورزان در سرمایه‌های اجتماعی و انسانی بالاتر از سایر سرمایه‌ها بوده است. براساس مشاهدات میدانی و بررسی‌های میدانی موارد زیر در منطقه مورد مطالعه در پنج سرمایه قابل بررسی است:

در سرمایه انسانی مهارت نیروی کار به ویژه در بخش باغداری و کشاورزی و دامی و عدم استفاده مناسب از فارغ‌التحصیلان دانشگاهی نمود بارزی دارد به همین دلیل بهره‌وری نیروی کار پائین و نوآوری در جامعه محدود است. از سوی دیگر فقر و محرومیت منطقه باعث شده تا سلامت و بهداشت فردی و محیط جامعه نیز به شدت آسیب پذیر گردیده و تاب‌آوری جامعه در برابر ناملایمات طبیعی پایین باشد.

در سرمایه اجتماعی، عدم اعتماد به نهادها و ساختارهای اداری و دولتی نمود بارزی داشت اما توانمندی جامعه محلی در کارگروهی به دلیل سرمایه اجتماعی، خوب می‌باشد. بدین ترتیب هم‌افزایی توانمندی‌ها در سرمایه اجتماعی تحقق یافته است و کارهای جمعی تقویت شده است. از این رو مشارکت اجتماعی بالا به نظر می‌رسد.

در سرمایه اقتصادی و مالی: ضعف توانمندی اقتصادی و اتکای بیش از حد به باغداری و دامداری و کار در معادن

دلیل شرایط منطقه و کوهستانی بودن نتوانسته است توسعه پیدا کند و هنوز در برخی از نقاط روستایی دسترسی به اطلاعات اینترنتی و حتی شبکه موبایل به سختی امکان پذیر است.

تقدیر و سپاسگزاری

بنا به اظهار نویسنده مسئول، پژوهش حاضر برگرفته از یافته‌های و مطالعات میدانی طرح توان‌افزایی روستاهای هدف بخش احمدی استان هرمزگان است که به کارفرمایی و حمایت مالی بنیاد علوی در سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ انجام شده است.

و تاثیرپذیری این فعالیت از منابع آب و خاک ناپایدار زمینه را برای فقر و محرومیت بیشتر فراهم کرده است. در نتیجه سرمایه مالی و توان اقتصادی محدود بوده و قابل توجه نیست. منابع مالی و سرمایه‌ای تزریق شده به منطقه نیز در نبود نیروی توانمند مدیریتی درست و بهینه استفاده نشده است. در نتیجه فقر و محرومیت ثمره این فرایند بوده است.

در بحث سرمایه فیزیکی منطقه مشخص گردید که نبود زیرساخت‌ها بخصوص در بحث راه ارتباطی و دسترسی نقاط روستایی به یکدیگر و به شهرهای اطراف باعث عدم توسعه و فرار از منطقه شده است. علاوه بر نبود زیرساخت‌های ارتباطی، زیرساخت‌های فناوری نوین نیز به

فهرست منابع

- اصغری سراسکانرود، صالح، حمید جلالیان، فرهاد عزیزپور و صیاد اصغری سراسکانرود، ۱۳۹۵، انتخاب استراتژی بهینه معیشت پایدار در مواجهه با خشکسالی با استفاده از مدل ترکیبی TOPSIS-SWOT (مطالعه موردی: مناطق روستایی بخش مرکزی شهرستان هشتگرد)، **فصلنامه فضای جغرافیایی**، شماره ۵۵، صص ۳۱۳-۳۳۹
- بریمانی، فرامرز، هادی راستی و اسلام و مسعود محمدزاده، ۱۳۹۵، تحلیل عوامل جغرافیایی موثر بر معیشت خانوار در سکونتگاه‌های روستایی، مورد شناسی، شهرستان قصرقند، **فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای**، شماره ۱۸، صص ۸۵-۹۶
- حاجی حسینی، سمیرا، سیدحسن مطیعی لنگرودی، مجتبی قدیری معصوم و علیرضا دربان آستانه، ۱۳۹۸، تحلیل فضایی دارایی‌های معیشتی خانوارهای روستایی مطالعه موردی شهرستان بوئین زهرا، **فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی**، دوره ۵۱، شماره ۳، صص ۶۹۳-۷۱۴
- خسروزادیان، مریم، منصور غنیان و عباس عبدشاهی، ۱۳۹۵، اولویت بندی بهره‌برداری کشاورزی شهرستان بهبهان بر اساس الگوی معیشت پایدار، **فصلنامه تعاون و کشاورزی**، شماره ۵، پیاپی ۱۹، صص ۱۱۸-۱۶۶
- دربان آستانه، علیرضا، سید حسن مطیعی لنگرودی و فرزانه قاسمی، ۱۳۹۷، شناسایی و تحلیل عوامل موثر بر معیشت پایدار کشاورزان (مطالعه موردی: شهرستان شازند)، **فصلنامه روستا و توسعه**، سال ۲۱، شماره ۴، صص ۴۷-۶۷
- سجاسی قیداری، حمداله، طاهره صادقلو و اسماعیل شکوری راد، ۱۳۹۵. سنجش سطح دارایی‌های معیشتی در مناطق روستایی با رویکرد معیشت پایدار، مطالعه موردی شهرستان تایباد، **فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی**، سال ۵، شماره ۱، صص ۱۹۷-۲۱۶
- سلمانی، محمد، محمدرضا رضوانی، مهدی پورطاهری و فرزاد ویسی، ۱۳۹۰، نقش مهاجرت‌های فصلی نیروی کار در معیشت خانوارهای روستایی مطالعه موردی: شهرستان سروآباد استان کردستان، **نشریه پژوهش‌های جغرافیای انسانی**، دوره ۴۳، شماره ۷۷، صص ۱۱۱-۱۲۷
- شهرکی، محبوبه و مریم شریف‌زاده، ۱۳۹۴، ارزیابی جایگاه آبرزی پروری در معیشت پایدار روستایی کشاورزان شهرستان زاهدان، **فصلنامه پژوهش‌های روستایی**، دوره ۶، سال اول، صص ۹۷-۱۱۶

- صادق‌زاده، مینا، محمد صادق اللهیاری و محمد حسین انصاری، ۱۳۹۳. تحلیل سطوح دارایی‌های پایداری نظام شالیکاری شهرستان رشت، فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی، جلد ۱، شماره ۲، صص ۸۵-۹۷
- طولابی نژاد، مهرشاد، و ابوذر پایدار ۱۳۹۷. تحلیل ارتباط استراتژی‌های تنوع‌تامین معاش با مدیریت اراضی کشاورزی (مورد: مناطق روستایی شهرستان پلدختر)، **فصلنامه جغرافیا و توسعه**، شماره ۱۶، پیاپی ۵۱، صص ۱۹۷-۲۱۸
- قدیری معصوم، مجتبی، محمدرضا رضوانی، محمود جمعه‌پور و حمیدرضا باغیانی. ۱۳۹۴، سطح‌بندی سرمایه‌های معیشتی در روستاهای گردشگری کوهستانی، مورد: دهستان بالا طالقان در شهرستان طالقان، **فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی**، سال چهارم، شماره ۲، پیاپی ۱۲، صص ۱-۱۸
- نوروزی، مرضیه و داریوش حیاتی، ۱۳۹۵، سازه‌های موثر بر معیشت پایدار روستایی از دیدگاه کشاورزان استان کرمانشاه، **فصلنامه علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران**، شماره ۱۱، صص ۱۲۷-۱۴۴
- Carney, D., 1999, *Livelihood Approaches Compared: A Brief Comparison of the Livelihoods Approaches of the UK Department for International Development (DFID), CARE, Oxfam and the UNDP, A Brief Review of the Fundamental Principles Behind the Sustainable Livelihood Approach of Donor Agencies*, in *Livelihoods Connect*, London: DFID
- Chambers, R., 2005, **Ideas for Development**, Earth Scan Publication, London, Sterling VA
- Chung, S. & Sou, L. (2012). Customer relationship management and firm performance: an empirical study of freight forwarder services. *Journal of Marine Science and Technology*, 20 (1), 64-72.
- Fang, S. and Hai Yang, Sh. (2012). Relationship analysis between livelihood assets and livelihood strategies: a Heihe River basin example. *Sciences in Cold and Arid Regions*, 4(3): 0265-0274
- Geran, J. M., 2000, **Social Capital and Coping with Crisis: A Theoretical Framework Linking Social Networks and Sustainable Livelihoods**, For Growth, Crisis and Resilience: Household Responses to Economic Change in Rural Southeast Asia: Evidence From Northern Thailand, Working PP. 1.
- Leio, J., Pradel, 2016, **Determinants of Household Food Access Among Small Farmers in the Andes: Examining the Path**, *Public Health Nutrition*, Vol. 16, No. 1, PP. 139-152

Assessing the Livelihood Capital of Mountainous Villages with a Sustainable Livelihood Approach (Case study: Kouhshah Rural District, Ahmadi District -Hormozgan)

Behrouz Badko, Faculty Member of Geography and Tourism Planning Department, Higher Education Institution of Academic Center for Education, Culture and Research, Kermanshah, Iran.

Mohammad Ghasemi Siani*¹, Faculty Member of Urban Planning and Management Department, Institute of Humanities and Social Studies, Academic Center for Education, Culture and Research, Tehran, Iran.

Ali Ranjbaraki, Faculty Member of Economics Department, Institute of Humanities and Social Studies, Academic Center for Education, Culture and Research, Tehran, Iran.

Mohammad Hamed Shambiati, M.Sc. in Geography and Tourism Planning Department, Higher Education Institution of Academic Center for Education, Culture and Research, Kermanshah, Iran.

Ahmad Shakiba, Faculty Member of Economics Department, Institute of Humanities and Social Studies, Academic Center for Education, Culture and Research, Tehran, Iran.

Received: 29 October 2020

Accepted: 9 November 2020

Abstract

Study of the problem of poverty in human society's shows that villagers are among the poorest and most vulnerable human groups and ignoring to regard their living conditions can double the lack of development in human settlements. In other words, livelihood capital is the basis of empowerment and involvement of villagers in their individual and social destiny, which form the main foundation of community development. Therefore, the present study used a descriptive-analytical method to assess the livelihood capital status of mountain villages in Kouhshah Rural District in Ahmadi District with a sustainable livelihood approach. The research tool was a questionnaire (with reliability of 0.92) that collected data based on the framework of sustainable livelihood and analyzed the livelihood capital of villages. Findings showed that the amount of property and livelihood capital in different fields of human, financial, physical, natural, social in the studied villages is different and due to vulnerability in recent years the amount of physical, financial and natural assets have been decreased, and on the other hand, the amount of social and human assets have been increased. The results also show that the sustainability of livelihood capital is not the same, financial and physical capital with an average of 1.41 and 2.46 are among the most unstable capital, and social and human capital with an average of 3.68 and 3.25 are the most stable dimension of livelihood in the investigated rural areas. Therefore, according to the results, livelihood investments in mountainous villages are not desirable and this has provided the basis for instability of the region. In other words, in order to create desirable villages and get the residents out of the cycle of poverty and achieve stability in the region, one can not only pay attention to one dimension (economic) but applying different perspectives a holistic and systematic view, other dimension of financial, physical, and environmental need to be supported.

Keywords: Sustainable livelihood, Livelihood capital, Mountain villages, Kouhshah.

*¹ Corresponding Author: email: m.ghasemi@acecr.ac.ir

To cite this article:

Badko, B., Ghasemi Siani, M., Ranjbaraki, A., Shambaiati, M.H., & Shakiba, A (2020). Assessing the Livelihood Capital of Mountainous Villages with a Sustainable Livelihood Approach (Case study: Kouhshah Rural District, Ahmadi District -Hormozgan), Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas, 1(3), 53-65. Doi:10.29252/gsma.1.3.53